

Nr 209.

Av herr Hallén och fröken Wetterström, om utredning av frågan angående effektivare former för uttagande av ådömd ersättning för vid bilstölder vållade skador.

Ungdomsbrottsligheten är i ständig tillväxt. Till övervägande grad yttrar den sig i egendomsbrott. Bland dessa äro särskilt de s. k. billånen att observera. Redan själva termen billån har visat sig ha en demoraliserande verkan. De unga brottslingarna anse, att deras tillgrepp av annans egendom i detta fall icke är detsamma som stöld. Härtill kommer känslan av att dylika handlingar icke medföra några risker, då i regel villkorlig dom beslutas. Det har också inträffat i Stockholm, att villkorlig dom för billån avkunnats ett flertal gånger för en dylik ung människa, utan att hon upphör med sina tillgrepp.

Den skadegörelse, som därigenom vållas, är nu uppe i stora belopp. Omstående uppgifter från våra samtliga försäkringsbolag visa detta.

Till detta bör påpekas, att denna statistik ingalunda anger alla bilstölder utan endast avser de stöldförsäkrade motorfordonen, och dessa utgöra endast 35 å 40 % av hela landets motorfordonsbestånd. 60 å 65 % av stöldskadorna drabba sålunda direkta enskilda personer eller företag. Då de skador, som vållats de stöldförsäkrade fordonen, uppgå till 1 ¼ miljon kronor, har man anledning antaga, att stölderna drabba de icke stöldförsäkrade fordonen i proportionsvis samma utsträckning som de försäkrade. Detta innebär, att de årliga skadorna uppgå till cirka 4 miljoner kronor.

Försäkringsbolagen ha emellertid ingalunda förhållit sig passiva till dessa företeelser. Svenska automobiltarifföreningen har länge propagerat för effektiv låsanordning å de försäkrade motorfordonen samt beviljat premierabatt å 50 % till dem, som försett sina fordon därmed. Dessutom har föreningens förtroenderåd tillställt sina medlemmar följande råd och anvisningar.

Då fråga är om åtal för bilstöld, som medfört försäkringsutbetalning, bör föreliggande regressrätt begagnas mot biltjuven. Detta kan lämpligen ske genom att anstalten för målsägandetalan i straffprocessen. Enligt nya rättegångsbalken föreligger möjlighet att på ett enkelt sätt föra sådan talan genom åklagaren i målet. (Se RB 22 kap. 2 §.) Sedan dom erhållits, bör man se till att biltjuven gör rätt för sig genom exempelvis avbetalningar. Domstolen har möjlighet att till villkorlig dom knyta vissa villkor (se lag 22 juni 1939 om villkorlig dom § 8 sista stycket). Ett lämpligt villkor i det här sammanhanget skulle kunna vara en föreskrift om att biltjuven skall

Antal stöldskador och summa av trafikförsäkringsanstalterna utbetalda ersättningsbelopp.

	S t o c k h o l m				Ö v r i g a l a n d e t				T o t a l t			
	Bilar		Motorcyklar		Bilar		Motorcyklar		Bilar		Motorcyklar	
	Antal skador	Ers.-belopp	Antal skador	Ers.-belopp	Antal skador	Ers.-belopp	Antal skador	Ers.-belopp	Antal skador	Ers.-belopp	Antal skador	Ers.-belopp
År 1950	1 527	559 340	983	342 887	1 267	519 947	678	166 526	2 794	1 079 287	1 661	509 413
1/1—31/8 1951	1 013	389 336	596	227 752	961	439 478	536	155 731	1 974	828 814	1 132	383 483
Beräknat för hela år 1951	1 510	584 035	894	341 630	1 442	659 220	804	233 650	2 960	1 243 220	1 698	575 220

fullgöra sin skadeståndsskyldighet genom avbetalningar med visst belopp per vecka, månad eller dylikt. Yrkande om att den villkorliga domen skall förenas med sådan avbetalningsföreskrift kan framställas under målsägandetalan.

För person, som erhållit villkorlig dom, förordnar rätten i de allra flesta fall en övervakare. Om biltjuven erhåller sådan dom, kan det vara lämpligt att ta kontakt med hans övervakare och med denne komma överens om hur avbetalningsfrågan lämpligen bör ordnas. Vem övervakaren är kan man få besked om genom hänvändelse till den domstol, som dömt i målet.

Naturligtvis måste man i de allra flesta fall räkna med att det endast blir förhållandevis obetydliga belopp, som anstalterna kunna få åter på det här sättet, och rent ekonomiskt blir nog utbytet i många fall rätt magert. Detta förhållande bör dock ej föranleda, att man avstår från regressrätten. Man får hålla i minnet, att utövandet av densamma i de här fallen har sin väsentligaste betydelse såsom ett led i kampen mot bilstölderna.

I lagen om villkorlig dom stadgas visserligen i § 6: »Har den villkorligt dömd förpliktats ersätta genom brottet uppkommen skada, skall han göra vad i hans förmåga står att fullgöra sin skyldighet därutinnan.» Och i det tidigare angivna stället i § 8 samma lag stadgas: »Där det finnes lämpligt, må ock föreskrivas, att den dömd bör å tid och sätt som i domen angivas söka fullgöra honom åliggande skyldighet att gälda ersättning för skada, som uppkommit genom brottet.» Men någon påföljd finnes icke för försummelse av dessa skyldigheter och torde i övrigt sällan tillämpas. Av Automobiltarifföreningens förtroenderåds ovan angivna uttalande framgår emellertid, att även där ett försäkringsbolag uppträder som målsägande och även den skyldige dömts att ersätta skadan, så äro försäkringsbolagen ytterst pessimistiska i sin uppfattning om möjligheten till ersättning.

På en del håll har ifrågasatts, om icke av allmänna medel borde skapas en särskild bilskadefond, med vilken de berörda försäkringsbolagen och de enskilda skulle hållas skadeslösa. Men en dylik tanke, att skattedragarna skulle satsa pengar till »en billånarnas nöjesfond», måste avvisas. Enbart vetskaper om en dylik fond skulle verka i hög grad stimulerande på bil-lånarnas lättsinne och skadelystnad.

Visste däremot de ungdomar, som känna sig frestade till billån, att de verkligen få gälda de uppkomna skadorna, skulle säkerligen det stora flertalet avhålla sig därifrån. En vanlig företeelse är, att den unge biltjuven saknar medel att gälda skadorna, varför försäkringsanstalterna avstå från att resa eller fullfölja några skadeståndsanspråk. Men om sedan biltjuven efter någon tid erhåller välavlönat arbete och försäkringsanstalten ej kunnat informera sig om hans ekonomiska förhållanden, undgår han att ersätta målsäganden, vilket kännes kränkande för allmänna rättsmedvetandet. Det kan därför övervägas, om ej här borde skapas en ordning, analog med den, som gäller för fäder till utomäktenskapliga barn. I den mån dessa försumma sina underhållsskyldigheter, är barnavårdsmannen berättigad att genom införsel i vederbörandes lön uttaga beloppet i fråga.

Skulle barnafadern då söka undvika ordnat arbete, kan barnavårdsman-
nen ge honom ett arbetsföreläggande, och om han ej mottager ett dylikt
arbete, kan länsstyrelsen döma honom till intagning å arbetshem.

Det torde icke råda något tvivel därom att om liknande bestämmelser
funnes för att förmå billånare att betala ådömt skadestånd, skulle antalet
av dessa egendomsbrott starkt minska. Naturligtvis kunna ej hur stora
ersättningar som helst utdömas, men även den, som får vidkännas ett
månatligt utlägg till målsägaren under ett, kanske ett par år framåt, be-
tänker sig säkerligen, innan han upprepar sitt brott. För några år sedan
inträffade i en mellansvensk stad, att en arbetslös kontorist körde sönder
en »lånad» bil, vars reparation gick till 1 500 kronor, som han dömdes
betala. Då han var medellös, ifrågasattes icke någon betalning. Något år
efteråt fick han anställning i en exportfirma mot en månadslön av 700
kronor. Han var ogift och utan försörjningsplikter. Vad hade varit natur-
ligare än att han nu ålagts betala t. ex. 40 å 50 kronor pr månad och
alltså i detta fall fått fortsätta sina avbetalningar i mellan två och tre år?
Den som får vara med om det begår näppeligen någon ny bilstöld under
»amorteringstiden» och säkerligen inte heller därefter.

F. n. tillämpas införselinstitutet i fråga om böter och viten samt lag-
stadgad underhållsskyldighet till underhållsbidrag till barn, adoptivbarn,
föräldrar, adoptivföräldrar eller den, med vilken han är eller varit gift
eller utom äktenskap avlat barn. Visserligen kan då ifrågasättas, om det
icke är lika berättigat att utsträcka lagens tillämpning att gälla ej blott
vid ådömd ersättning vid bilstölder utan också vid andra egendomsbrott,
förskingringar o. d. Det synes också vara riktigt, att den, som förbrutit
sig mot en annan, skall *under samhällets kontroll* personligen göra rätt
för sig mot den, som han vållat skada eller förlust. Men detta problem är
för stort och komplicerat för att här närmare skärskådas. Men det är
angeläget att *snara* åtgärder vidtagas mot denna form av ungdomsbrotts-
lighet. Enligt från strafflagberedningens ordförande erhållet meddelande
dryftas där frågan om effektivare åtgärder mot ungdomsbrottsligheten.
Bilstölderna förövas nästan uteslutande av ungdomar, och dessa brott
åstadkomma större ekonomiska skadeverkningar än andra egendomsbrott.
Bilstölderna ha dessutom en stark suggestiv lockelse på stora grupper
av ungdom, vilket väl motiverar säråtgärder i återhållande syfte. Vad vi
här ifrågasätta är icke den sedvanliga samhälleliga attityden med skärpta
straff i prohibitivt syfte utan att vederbörande tvingas ersätta vad han
fördärvat och att denna ersättning sker genom *samhällets egen kontroll*.
Vi ha därvid pekat på införsellagen. Uteslutet är icke, att andra lagrum
kunna givas en form, som mer effektivt främjar samma syfte. Från lag-
beredningen har inhämtats, att densamma anser det vara av intresse,
att riksdagen avger en opinionsyttring i själva huvudfrågan. Det synes

alltså lämpligt, att frågan överlämnas till strafflagberedningen. Vi föreslå därför,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till strafflagberedningen för närmare övervägande överlämna frågan om effektivare former för uttagande av ådömd ersättning för vid bilstölder vållade skador genom tillämpning av lagen om införsel i lön eller på annat sätt.

Stockholm den 19 januari 1952.

Harald Hallén.

Karin Wetterström.
